

**Patrimoni Artístic: Vies d'Estudi i Tècniques
d'Anàlisi**

Codi: 43006

Crèdits: 12

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4313768 Anàlisi i Gestió del Patrimoni Artístic	OB	0	1

Professor/a de contacte

Nom: Rafael Cornudella Carre

Correu electrònic: rafael.cornudella@uab.cat

Idiomes dels grups

Podeu accedir-hi des d'aquest [enllaç](#). Per consultar l'idioma us caldrà introduir el CODI de l'assignatura. Tingueu en compte que la informació és provisional fins a 30 de novembre de 2023.

Equip docent

Mariano Carbonell Buades

Rafael Cornudella Carre

Nuria Fernandez Rius

Joan Duran Porta

Prerequisits

No hi ha prerequisits.

Objectius

El programa del Mòdul 1 té un caràcter investigador i constitueix el primer pilar del curs pel que fa a la iniciació a la recerca. El mòdul s'articula a l'entorn de 3 seminaris centrats en un tema d'estudi. L'objectiu dels seminaris consisteix a acostar l'estudiant al procés de "fabricació" de la recerca en matèria artística; s'examinen les seves fases, metodologies, fonts i tècniques, així com la diversitat de punts de vista que entren en joc o cal tenir en compte en un procés d'investigació.

Competències

- Avaluar d'una manera realista i honesta el grau de rigor del treball propi.
- Conèixer i comprendre els sistemes d'anàlisi propis i aliens de la investigació del patrimoni artístic, la teoria i la història de l'art.

- Definir, projectar, planificar i elaborar un treball d'investigació de l'àmbit de la història de l'art i del patrimoni artístic, crític, amb aportacions originals i seguint els paràmetres científics actuals.
- Discriminar entre investigació rellevant i divulgació cultural.
- Organitzar el temps i els recursos propis en el desenvolupament de projectes d'investigació: establir objectius, temporització i compromisos d'actuació.
- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, encara que sigui incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
- Reconstruir i analitzar críticament les posicions dels principals investigadors actuals del patrimoni artístic, utilitzant les categories i el lèxic que els caracteritzen.
- Sintetitzar i integrar de manera sistemàtica els principals elements d'informació significativa per a l'activitat investigadora i professional.
- Tenir i comprendre coneixements que els aportin una base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament i l'aplicació d'idees, sovint en un context d'investigació.

Resultats d'aprenentatge

1. Avaluar d'una manera realista i honesta el grau de rigor del treball propi.
2. Conèixer disciplines, així com mètodes i tècniques d'anàlisi per a la interpretació del patrimoni artístic, com ara la paleografia, l'epigrafia, l'arqueometria i les diferents anàlisis usades pel restaurador.
3. Conèixer els tipus d'argumentació i les maneres de presentar els resultats d'altres investigadors de manera que siguin útils per a l'enfocament i desenvolupament de la investigació pròpia.
4. Discriminar entre investigació rellevant i divulgació cultural.
5. Distingir mètodes d'anàlisi practicats per l'historiador de l'art per a l'estudi i la interpretació del patrimoni artístic, com ara el formal, l'estilístic, l'iconogràfic i el comparatiu.
6. Dur a terme un projecte de treball d'investigació de manera ben argumentada i planificada.
7. Identificar les principals metodologies pròpies i alienes necessàries per desenvolupar un treball d'investigació.
8. Interpretar les obres d'art d'una manera integral.
9. Organitzar el temps i els recursos propis en el desenvolupament de projectes d'investigació: establir objectius, temporització i compromisos d'actuació.
10. Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, encara que sigui incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
11. Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements adquirits i la seva capacitat de resolució de problemes en entorns nous o poc coneguts dins de contextos més amplis (o multidisciplinaris) relacionats amb la seva àrea d'estudi.
12. Sintetitzar i integrar de manera sistemàtica els principals elements d'informació significativa per a l'activitat investigadora i professional.
13. Tenir i comprendre coneixements que els aportin una base o l'oportunitat de ser originals en el desenvolupament i l'aplicació d'idees, sovint en un context d'investigació.

Continguts

Seminari 1. ***La història de la fotografia a Catalunya: un nou camp d'estudi.*** Professora: Núria Fernández Rius

El seminari té per objectiu mostrar les possibilitats d'investigació que ofereix la fotografia en els àmbits de la Història de l'Art i els Estudis Culturals. Ho farà des d'una perspectiva multidisciplinària i interseccional, atenent als eixos de gènere, sexualitat, ètnia, i classe, entre d'altres. Les sessions seguiran un ordre cronològic que abraça des dels inicis de la fotografia, a la dècada de 1830, i fins la segona meitat del segle XX, per tal de

veure algunes de les modalitats fotogràfiques que han adquirit més rellevància en termes patrimonials. Es treballaran conceptes, instruments i mètodes d'anàlisi que permetin abordar la dimensió material, visual i social de l'objecte fotogràfic. Es farà a partir de casos d'estudi de la història de la fotografia a Catalunya, en connexió amb les tendències i les pràctiques més comunes en contextos internacionals. Metodològicament, les sessions comptaran amb una primera part dedicada a presentar el tema d'estudi i una segona part dedicada a resoldre a l'aula casos pràctics de recerca vinculats amb aquest tema.

1. El retrat fotogràfic i el negoci de les vistes al segle XIX
2. La fotografia com a pràctica artística: del Pictorialisme a les Avantguardes
3. Investigacions sobre el fotoperiodisme en temps de la Guerra Civil espanyola
4. El gènere documental: entre el MoMA de Nova York i l'Espanya de Franco
5. La fotografia personal i vernacular: un patrimoni desatès

Seminari 2. **Vidre, foc, color. L'esmalt sobre metall en la producció sumptuària de l'edat mitjana (segles viii-xv).** Professor: Joan Duran Porta

La tècnica de l'esmalt sobre metall és essencial per a entendre la història de l'orfebreria europea de l'edat mitjana. Partint d'uns orígens antics força obscurs, l'articulació d'aquest procediment decoratiu que, utilitzant el vidre com a matèria prima, permet aplicar superfícies i motius de vius colors sobre d'objectes metàl·lics, es desenvolupa a l'alta edat mitjana i, des del segle viii i fins al xv, caracteritza de manera fonamental les arts sumptuàries d'Occident (i també les de Bizanci). Aquest seminari planteja una panoràmica històrica de les diverses tècniques d'aplicació de l'esmalt, i una valoració exhaustiva del seu valor i importància en els diversos contextos culturals i estètics medievals. Partint d'un punt de vista ampli, i de l'anàlisi exhaustiu dels diversos focus europeus, farem també una aproximació específica a l'àmbit català i abordarem els debats oberts sobre l'existència, o no, de centres de producció local.

1. Introducció: tècnica, orígens, context

Presentació de la tècnica. Els orígens de l'esmalt sobre metall a l'Antiguitat. Panorama de tècniques relacionades: incrustació, niellat, etc.

2. L'esmalt cloisonné sobre or a l'alta edat mitjana

Antecedents: l'encastació per *cloisonné* al món germànic. Del granat al vidre: l'esmalt *cloisonné* i el debat sobre el seu origen, occidental o bizantí. L'esclat de la producció carolíngia: segles viii-ix. Una certa evolució: esmalt otònida i del primer romànic (segles x-xi). Rastres d'esmalt *cloisonné* als comtats catalans.

3. Un nou començament: l'esmalt *champlevé* sobre coure

Causes del canvi tècnic: nous materials i noves possibilitats expressives. L'esmalt romànic al nord d'Europa: el focus del Mosa i els altres centres de producció septentrional. L'esmalt meridional: la producció seriada de Llemotges i el comerç internacional. El debat sobre els centres productors d'imitació llemosina: el cas de Catalunya. Persistències i ressorgiment del *champlevé* a la baixa edat mitjana

4. Evolució de l'esmalt a la baixa edat mitjana

Orígens toscans de l'esmalt en *basse taille* sobre plata, i les seves possibilitats pictòriques. La difusió de la baixa talla en l'argenteria tardomedieval: del nucli nord-italià a la puixança de la corona d'Aragó. Esperit cortesà i joieria parisenc: el nou esmalt *ronde bosse* a l'època del gòtic internacional.

Seminari 3. **El Palau de la Generalitat de Catalunya. 600 anys d'art i arquitectura.** Professor: Marià Carbonell

El Palau de la Generalitat de Catalunya o, com es deia antigament, Casa de la Diputació del General és un cas paradigmàtic de la missió representativa i de la dimensió simbòlica que pot assolir un edifici públic de

caràcter civil. En el context europeu, és un dels pocs edificis que durant un període de temps tan prolongat han estat seu d'una mateixa institució de govern supramunicipal, confiscacions i supressions per raons polítiques a banda. Però també és un reflex dels canvis arquitectònics i artístics que s'han esdevingut a Catalunya al llarg de sis segles. L'objectiu d'aquest seminari és analitzar-ne tant l'arquitectura com el patrimoni moble i alhora proporcionar eines conceptuals que permetin abordar el debat sobre el present i el futur de l'edifici.

1. Presentació. La institució. Historiografia. De la restauració de Prat de la Riba a l'actualitat. Els precedents, de la Barcino romana al call jueu.
2. La casa gòtica: Marc Safont i l'arquitectura del gòtic tardà a Catalunya. Escultura aplicada. El tresor de la capella: argenteria, indumentària.
3. El palau renaixentista, de les hibridacions gòtic-renaixentistes (Pati dels tarongers, Cambra Daurada) al classicisme madur de finals del segle XVI. Antoni Carbonell i el trasllat de la capella. El programa decoratiu del Saló Daurat (rajoles, tapissos, pintures). Les ampliacions dels arquitectes Ferrer.
4. Una església vestida de palau: el cos d'edifici de Pere Blai, en el context de l'arquitectura de l'Escola del Camp (1620-2020, IV centenari de l'acabament de la façana principal i de la mort de l'arquitecte).
5. El palau confiscat. Del Decret de Nova Planta a l'actualitat. Les decoracions del Saló de Sant Jordi i el projecte de retirada de les pintures d'època primoriverista. El programa de Torres-Garcia. Perspectives de futur.
6. Visita programada al Palau de la Generalitat (per qüestions de protocol, l'horari el fixarà la institució) .

Seminari 4. *El monestir de Pedralbes i el seu patrimoni artístic moble: recerca, museografia i difusió a l'entorn d'un conjunt patrimonial singular.* Professor: Rafael Cornudella

El Monestir de Pedralbes, on hi subsisteix una comunitat de monges de l'orde de santa Clara, i que és gestionat com a "museu-monestir" per l'Ajuntament de Barcelona, no només és un dels monuments més importants de l'arquitectura gòtica catalana, sinó també un conjunt singular per l'abundant patrimoni artístic moble que s'hi conserva, malgrat que al segle XIX i al segle XX encara es van perdre, alienar o destruir alguns objectes. Qualsevol relat sobre la història de l'art gòtic català passa inevitablement per aquest espai monàstic, que també ofereix objectes interessants d'època moderna i contemporània, tots els quals ens permeten resseguir les successives etapes de l'existència històrica d'aquesta comunitat de monges clarisses. En el seminari es revisaran alguns resultats de les recerques més recents, se subratllaran les múltiples possibilitats de recerca obertes per al futur, i a la vegada s'analitzaran les estratègies de conservació i de difusió d'aquest monument i del seu patrimoni moble.

1. La construcció del complex monàstic: certeses i incerteses. El monument funerari de la reina Elisenda de Montcada i l'escultura del segle XIV.
2. Les pintures murals tres-centistes de la capella de sant Miquel: El Mestre italià de Pedralbes i la qüestió Ferrer Bassa.
3. Altres pintures murals trescentistes del monestir.
4. Visita al monestir.
5. La pintura sobre taula dels segles XIV i XV: noves perspectives sobre un patrimoni entre la dispersió i la desaparició, dels Serra a Martorell.
6. La pintura de finals del segle XV i del segle XVI: el fenomen de la importació i la producció local, aportacions recents.

- Sessions de seguiment del projecte del Treball de Fi de Màster. Professor : Rafael Cornudella.
- Activitat complementària: Jornada Col·leccionisme, Palau de Maricel, Sitges

Metodologia

Classes expositives, conferències i visites a conjunts artístics. Es valorarà la participació dels estudiants a classe.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Conferències i visites a conjunts artístics.	16	0,64	3, 8, 10, 11, 13

Avaluació

Assistència i participació activa als seminaris: 20 %

Tutories seguiment del projecte de Treball fi de Màster: 30%

Presentació escrita del primer Guió del projecte del Treball de fi de màster elaborat amb la supervisió del tutor del treball: 50 %.

El projecte ha de contenir:

1. Una presentació dels objectius, les raons de la tria del tema i les preguntes que us formuleu d'entrada.
2. Un primer guió del treball, és a dir, un primer esquema raonat del treball, un primer esbós on constin els aspectes que voleu tractar en el vostre treball. Per elaborar aquest primer guió comptareu amb l'assessorament dels vostres tutors. Naturalment, a mida que avanceu en la recerca, podeu modificar determinats aspectes del guió inicial.
3. Un primer recull de les fonts que esteu consultant o heu de consultar per realitzar el treball. En funció de la temàtica del vostre treball, aquestes fonts poden ser de moltes menes: bibliogràfiques, arxivístiques, videogràfiques, fotogràfiques, entrevistes a persones, etc-.
4. Finalment el projecte ha de comptar també amb una planificació, en la que exposeu com heu anat organitzant el treball des del principi i com penseu desenvolupar les diferents tasques que us queden per fer fins a la conclusió del treball. Recomanem que feu la planificació més detallada i precisa possible.

La data límit d'entrega del Projecte és el 7 de febrer de 2024. S'han de presentar dues còpies: una per la coordinadora del Mòdul 1, el professor Radfael Cornudella, i la segona pel vostre tutor en el format que ell us indiqui.

En aquest mòdul es preveu la possibilitat de l'Avaluació Única a partir de les següents evidències:

Presentació escrita del Projecte de Treball de Fi de Màster 50%

Presentació d'un treball individual en el que es desenvoluparà algun punt contingut en algun dels seminaris del Mòdul, d'acord amb les instruccions del coordinador del mòdul 50%

Activitats d'avaluació continuada

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Assistència i participació activa als seminaris	20 %	48	1,92	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13
Presentació escrita del projecte del treball de fi de màster	50 %	176	7,04	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Tutories seguiment del projecte del treball de fi de Màster	30%	60	2,4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13

Bibliografia

Els professors de cada seminari facilitaran la bibliografia a classe

Programari

Cap en particular